

Peeter Ernits

Rahvas on asunud oma arvamust avalikult välja öeldes Eestit seisaku ja vaikse allakäigu soost välja tirima.

Pärast seda, kui 17 ühiskonnategelast tulid välja "Harta 12ga", mis ütles, et Eesti demokraatia laguneb meie silmade all; et enam ei toimi side võimu ja avalikkuse vahel ning et võimalolijad ei tee enam avalikkusest välja, hakkasid sündmused kibekiiresti arenema.

President kutsus kohemaid targad kokku. Koos määrati kindlaks järgnev tegevus.

Jaanuaris pakub rahvas ideid, kuidas Eesti mülkast välja tirida. Veebruaris loetakse tibud kokku. Märtsis vaeb saaki suurem seltskond.

Kui suur see seltskond on – kas seesama, kes sügisel presidendi jääkeldris nõu pidas pluss parlamendist välja jäänud erakondade jt ühenduste esindajad, või lausa tuhandepealine hulk –, pole veel teada. Küll on teada, et märtsi lõpus antakse kuldsed mõtteterad üle Riigikogule, kes neist seadusi küpsetama hakkab.

Rahvakogu internetis

Rahvas saab mitte üksnes ideid kirja teel (seni neli ettepanekut) või internetis (sadu ettepanekuid aadressil Rahvakogu.ee) välja pakkuda, vaid neile ka punkte anda.

Need, kellele idee meeldib, annavad plusspunkte, need, kelle arvates on tegu mõttetu jampsiga,

põrutavad vastu, andes miinuspunkte.

On vaid üks piirang – selleks et kaasa lüüa, tuleb ennast ID-kaardiga identifitseerida.

Riigi parandamise mängu juhtiva Olari Koppeli sõnul tegutseb nn Rahvakogus tuhat inimest. Kui paljud neist ideid on pakkunud, Koppel veel kokku lugenud ei ole. Enamik osalejaist pigem kommenteerib ja annab punkte.

Ettepanekud lähevad kuude sahtlisse. Esimese peal on kiri "Valimised", teisel "Rahastamine", kolmandal "Kaasatus", neljandal "Sundpolitiseerimine", viiendal "Erakonnad". Kuues on "Varia" – sellesse sahtlisse asetatakse kõik need ideed, mis viide esimesse ei sobi.

Maalehe trükkimineku ajaks oli välja pakutud 655 mõtet, neist tavalise kirja teel vaid neli. Koppel palub seda tõdedes rahvale meelde tuletada, et neil on ka postiaadress: Roheline aas 5, 10150 Tallinn.

Kõige popimad ideed

Kui lähtuda poolt antud häälte arvust, siis kõige popimad on kolm asja.

Esiteks, poliitikud tuleb riigi ja kohaliku omavalitsuse äriühingute nõukogudest välja visata. Siin halastust ei ole. Otsus on peaaegu ühehääline.

Teiseks peab Eesti riik looma valimissüsteemi, kus iga hääl läheb kandidaadile, kelle poolt inimene hääletas, aga mitte sellele, kelle erakond nimekirjas ettepoole paigutas.

Kolmandaks ei tohi Riigikogu liige linna- või vallavolikogusse kandideerida.

Ettepanekuid on veel.

Neljandaks tuleb ametnikud täielikult depolitiseerida. Viierendaks tuleks Eestis juurutada Islandi moodi rahvaalgatus (pealinn Reykjavíki elanikud esitavad pidevalt ettepanekuid, kuidas elu paremaks muuta. Igas kuus valib rahvas neist internetis viis parimat ja linnavalitsus hakkab neid arutama).

Kuues põletav teema on saadiku tagasikutsumine, kui ta valijate meelest oma tööga hakkama ei saa.

Seitsmes idee puudutab nn peibutusparte, inimesi, keda erakonnad valimistel kasutavad, aga kes valituks osutumisel Riigikokku või volikokku ei lähe.

Kaheksas tähtis asi on valimisreklaami piirangute laiendamine ka raadiosse ja telesse.

Siis tulevad erakondade valimiskuludele ülempiiri kehtestamine ja soov, et Riigikogu soojale kohale ei tohiks igavesti istuma jääda. Piisab kahest korrast järjestikku, siis tuleks pausi pidada ja lihtrahva elu elada.

Hästi lähevad peale ka järgmised ideed: Riigikogu liige ei tohi kuluühviste eest osta asju isiklikuks otstarbeks; ametnikud ja haridusjuhid ei tohi olla partei liikmed; valimiskampania peaks käima vaid rahvusringhäälingus; erakonna asutamiseks piisab 200 liikmest; piisab, kui Riigikogus oleks praeguse 101 asemel vaid 51 liiget.

Ja presidendi otsevalimine.

Kus rahvas on kahevahel

Sageli arvamused ristuvad. Näiteks tegi kodanik ettepaneku, et ärme muudame midagi. Ühtedele see meeldis, vastaseid on sama palju.

Pooled arvavad, et Riigikogu liige peab olema hästi haritud, tal peab olema vähemasti magistrikraad, teine pool vaidleb raevukalt vastu.

Kui keegi arvab juba ette, et häälte ostmine on halb, siis Rahvakogu on selles osas pooleks.

"Hinnanguliselt ostetakse Eestis kokku 10–20% hääli," kirjutab ettepaneku tegija. "Eriti mugav on seda teha e-valimistel, kus 100 krooni või pudeli halja eest sai korruga hääletada kümnete inimeste eest. Ühed mu mitte-eestlasest tuttavad teenivad selle pealt, igal valimisel vahendavad hääli."

Ühe ettepaneku järgi peaks Riigikogu liikme amet olema auamet ja palka ning hüvitisi poleks tarvis. Küll tuleks Riigikogu liikmele kehtestada materiaalne vastutus iga langetatud otsuste eest (siis tulevad Toompeale vaid need, kes tõesti tahavad Eesti elu paremaks muuta. Kuna saadik vastutab oma nahaga, peaks kaduma ka seaduste n-ö müümine).

"Kui saadikule palka ei maksa, hakkavad Riigikogus istuma vaid rahajõmmid," vaidleb teine vastu. "Aatelistel ja haritud inimestel pole nii palju raha, et õhust ja armastusest elada."

Arvamused jagunevad pooleks ka paljudes teistes küsimustes. Näiteks kas regionaalministri koht, millest pole mingit tolku, tuleks kaotada? Kas iga annetust tuleb põhjendada? Kas lubada topeltkodakondsust?

Rahvas on kahevahel ka selles, kas halbadele riigiametnikele peaks ihunuhtlust andma.

Meeldib, ei meeldi...

Kõige raevukamalt ollakse vastu ettepanekule e-valimised, kus saab sohki teha, lõpetada. Samas ollakse vastu ka ideele muuta valimised täielikult elektrooniliseks.

Rahvakogule ei meeldi ka idee, et seni, kuni Eesti iive pole positiivseks keeranud, peaksid Riigikogus ja valitsuses ainult naised istuma.

Rahvakogule ei meeldi lastele hääleõiguse andmine, NATOst välja astumine, kapo ja välisluure kaotamine, kaitseväge ja Kaitsejõudu likvideerimine ning kodakondsuse nullvariant. Ei meeldi idee anda Saaremaale autonoomia.

Kui keegi tuli välja mõttega muuta suured maanteed tasuliseks, lendas vastaliste parv seda kohe lämmatama. Raevukas vastasseis on ka ideele tunnistada Rahvakogu ise mõttetuks.

Keegi pakkus välja, et rohelise vahtralehe kõrval võiks tarvitusele võtta ka kollase vahtralehe, mis tähistaks eakat soovrit.

Teine pakub, et kõik, kes seni tulupid varjanud, peaksid suu Riigikogust puhtaks pühkima. Kolmas leiab, et poliitikute ja ametnike kirjavahetus ja kõned peavad olema avalikud.

Nõutakse, iga saadik peab kohustuslikus korras ütleva, kuidas ta suhtub omasooliste abieludesse jne.

President, mitte postikana

Veel paar nädalat, ja siis pannakse Rahvakogu lukku. Märtsis on pall juba Riigikogu käes. Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste, kelle lauale ideed tuuakse, on skeptiline.

"Internetiseltskonna jaoks võib kõik see olla revolutsiooniline, nad võivad arvata, et keegi pole selle peale varem tulnud ja nemad panevad nüüd tõe maksma," ütleb ta. "Aga see ei ole kogu elanikkond. On inimesi kes põhimõtteliselt ei istu päevad läbi Facebookis. On ka vanad inimesed, maainimesed, on palju-palju teisi. Võib öelda, et kõik toimub nende vaikival nõusolekul, aga ma pole kindel, et see argument vett peab."

Kogenud juristi teevad murelikuks mitu asja. Töö erakondade rahastamise teemal lõpetati detsembris, justiitsministeerium lubas 1. märtsiks eelnõuga välja tulla. "Meie küll ei näe võimalust, et hakkame uuesti erakondade rahastamise asju arutama," leiab Maruste.

Teiseks on ohtlik pretsedendi loomine. "Ambitsioon on selline, et nemad panevad ettepanekud kirja, ja president, kellel seadusandliku initsiatiivi õigust Eestis üldse ei ole, toob need siia," kõneleb ta. "Vabariigi presidendi kasutamine postikanana on väga uus asi. Seda ei ole Eestis kordagi juhtunud. President peab mitu korda mõtlema, kas ta läheb sellele teele või ei lähe."

Kolmandaks, kui läheb valikute tegemiseks, on valikutel partei värving küljes. "President on olnud sotsiaaldemokraat. Kui ta väidab, et enam ei ole, saab selle värvi sinna külge kleepida. Seetõttu ma arvan, et presidendil ja tema aparaadil on nii palju mõistust, et nad konkreetsete ettepanekutega välja ei tule."

Olari Koppel küsib aga vastu, et kui president teeb parlamendi hooaja avaistungil ettepanekuid, kas ta on siis postikana? "Tean, et president kavatseb esineda märtsi lõpus–aprill alguses parlamendi ees poliitilise sõnavõtuga ja edastada need mõtted," sõnas Koppel. "Kui põhiseaduskomisjon hakkab ennast siin distantseerima, on see kummastav."

Maruste võtab aga tempot maha: "Arvata, et suveks on tehtud ... ei toimu see nii kiiresti."

Artikkel Maalehe [veebilehel](#) .